

PIERRE GRIMAL, *Diccionari de mitologia grega i romana*. Edicions de 1984, 2008.

(Traducció: Montserrat Franquesa, Joaquim Gestí i Andreu Martí)

FEDRA (Φαίδρα). Filla de Minos i de Pasífae, germana d'Ariadna. El seu germà Deucalió va donar-la en matrimoni a Teseu, quan aquest heroi regnava a Atenes, encara que ja era casat amb l'amazona Antíope, o Melanipe o Hipòlita. El seu casament va estar marcat per un atac de les amazones. Fedra va donar dos fills a Teseu, Acamant i Demofont, però es va enamorar del fill que Teseu havia tingut amb l'amazona, Hipòlit. Aquest, que detestava les dones, va refusar els favors de la seva madrastra. Fedra, tement que el jove revelés a Teseu les insinuacions que li havia fet, va preparar una escena i va acusar Hipòlit d'haver intentat violar-la, i per això Teseu va demanar a Posidó que fes morir Hipòlit. Tot seguit Hipòlit va ser arrossegat pels seus cavalls i morí.

Fedra es va penjar, carregada de remordiment i desesper. L'escenari d'aquesta llegenda se situa generalment a Trezè. Eurípides, en les dues tragèdies dedicades a aquest

tema i de les quals només se'n conserva una, exposa de manera diferent el problema de la culpabilitat de Fedra. En un cas, ella mor després d'haver acusat el seu fillastre i haver-li causat la mort; en l'altre ella es mata abans de revelar el seu amor.

HIPÒLIT (Ἴππόλυτος). Amb l'amazona Melanipe, o Antíope, o bé Hipòlita, Teseu va tenir un fill que es va dir Hipòlit. De la seva mare va heretar la passió per la caça i els exercicis violents. Entre totes les divinitats, honorava d'una manera especial Àrtemis i menyspreava Afrodita. La dea, per venjar aquest menyspreu, va encendre al cor de Fedra, la segona dona de Teseu, una gran passió pel jove. Quan ella va oferir-se-li, el jove la va refusar. Aleshores Fedra va témer que Hipòlit la traís i ho expliqués a Teseu. Es va estripar el vestit i va obrir la porta de la seva cambra assegurant que Hipòlit l'havia volgut violar. Teseu fou presa d'una violenta còlera. Com que no volia matar ell mateix el seu fill, va recórrer a Posidó, que li havia promès concedir-li tres desigs. Seguint la seva pregària, el déu va enviar un monstre marí que va sortir de les onades quan Hipòlit menava el seu carro vora el mar, en direcció a Trezè. Els cavalls es van espantar i van causar-li la mort.

Efectivament, Hipòlit va perdre el control del tir, va caure, i, amb les brides enredades als peus, va ser arrossegat per un pedregar. En saber el mal que havia provocat, Fedra es va penjar.

També s'explicava que la pregària d'Àrtemis va fer que Asclepi tornés la vida al jove. La dea el va dur immediatament a Itàlia, al seu santuari d'Arícia (a la vora del llac Nemi). A Hipòlit se l'identificava amb el deu Virbi, company de Diana a Arícia. [...]

MEDEA (Μήδεια). [...] El matrimoni de Jàson i Medea no es va celebrar immediatament, a la Còlquida sinó que es va ajornar fins a l'escala que van efectuar al país d'Alcínous, i que, en certa manera, Àrete, esposa del rei dels feacis, va imposar a Jàson i Medea. Alcínous havia decidit lliurar Medea als emissaris d'Eetes, que la reclamaven per castigar-la pels seus crims, però només si encara era verge. Àrete va prevenir en secret Medea de la decisió del rei, i Jàson es va unir amb ella, per salvar-la, a la cova de Macris.

Hi ha una tradició molt tardana segons la qual Jàson s'havia casat amb ella a la mateixa Còlquida, on havia

romàs quatre anys, abans de dur a terme les gestes per les quals havia anat a aquell país. Medea, sacerdotessa (com Ifigènia a Tàurida) d'Àrtemis. Hècate, sembla que tenia la missió d'immolar tots els estrangers que desembarcaven a la Còlquida. Però, en veure Jàson, es va sentir posseïda per un amor sobtat (indirectament inspirat per Afrodita) i l'escena del sacrifici va acabar en boda. Aquesta versió, inspirada sens dubte pel mite d'Ifigènia i Orestes, no sembla primitiva.

Hesíode esmenta un fill de Jàson i Medea, Medeu. Altres autors esmenten una filla, Eriopis. Posteriorment en la tradició dels tràgics, se li atribueixen dos fills: Feres i Mèrmer. Finalment, Diodor esmenta Tèssal, Alcímenes i Tisandre.

De tornada a Iolcos amb Jàson, Medea comença venjant-se de Pèlias, que havia intentar que l'heroi morís tot enviant-lo a la recerca del velló d'or. Va convèncer les filles del rei que era capaç de rejuvenir qualsevol ésser viu fent-lo bullir en una poció màgica, el secret de la qual només ella coneixia. Davant dels seus ulls, va esquarregar un moltó vell, va ficar els trossos dins d'una gran olla que havia posat al foc i, al cap de poc, l'animal va sortir

convertit en un xai alegre i juganer. Convençudes del seu art amb aquest exemple, les filles de Pèlias van esquarterar el seu pare i en van ficar els trossos dins de l'olla que els havia donat Medea. Però Pèlias no en va sortir viu.

Després d'aquest assassinat, Acast, fill de Pèlias, va desterrar del seu regne Jàson i Medea. Una variant del mateix episodi —destinada a explicar que les sospites de Pèlias no van ser despertades per la tornada de Jàson, a qui creia haver enviat a una mort segura— conta que Medea va desembarcar sola de la nau Argo i va anar a lolcos disfressada de sacerdotessa d'Àrtemis. Un cop consumat el crim, i amb les filles de Pèlias fugint horroritzades davant del que acabaven de fer, Medea va fer cridar Jàson, que va lliurar el tron de la ciutat al fill de Pèlias, Acast que l'havia acompanyat a la recerca del velló d'or en contra de la voluntat del seu pare. Després, com en la versió anterior, Jàson i Medea van anar a instal·lar-se a Corint.

Corint era la terra natal d'Eetes. Hi havia a la ciutat un culte en honor dels «fills de Medea», que va poder donar origen a l'episodi següent de la llegenda de Medea. Jàson i Medea van viure durant un quant temps a Corint, fins al dia en què

el rei Creont va voler casar la seva filla amb l'heroi. Aleshores va decretar que Medea fos desterrada, però ella va aconseguir endarrerir un dia la seva partida, temps que va aprofitar per tramar la seva venjança. Va impregnar amb verí un vestit, a més d'abillaments i joies, i va enviar tots aquests regals, per mitjà dels seus fills, a la seva rival. Quan la princesa es va posar el vestit i les joies, un foc misteriós la va començar a abrusar, i el mateix va passar amb el seu pare, que havia anat a socórrer-la. El palau també es va incendiar. Mentrestant, Medea matava els seus propis fills al temple d'Hera i després fugia cap a Atenes dalt d'un carro tirat per cavalls alats, regal del seu avi, el Sol. Es diu que Eurípides va ser el primer d'afirmar que Medea va assassinar els seus fills. En la versió anterior al tràgic, eren lapidats pels corintis, que els castigaven així per lliurat a Creüsa el vestit i les joies.

Medea havia fugit a Atenes perquè, segons la llegenda, s'havia garantit la protecció d'Egeu abans de cometre el crim contra els seus fills. Va dir a Egeu que podia donar-li descendència si es casava amb ella. Va tractar, debades, de provocar la mort de Teseu quan aquest heroi va arribar perquè el seu pare el reconegués. Aleshores fou

desterrada d'Atenes i va tornar a Àsia, en companyia del seu fill Medos, que havia tingut amb Egeu, i que és l'epònim del poble dels medes. Després va retornar a la Còlquida, on Perses havia destronat Eetes, i va fer matar Perses per restituir en el tron el seu pare.

Hi havia una tradició segons la qual Medea no havia mort, sinó que els déus l'havien transportat fins als Camps Elisis, on s'havia unit amb Aquil·les (igual que Ifigènia, Helena i Políxena).